

VISIETEKST ELLA VZW

Ella wil de emancipatie en participatie van meisjes en vrouwen uit etnische minderheden ondersteunen en bevorderen. Om de maatschappelijke positie van meisjes en vrouwen op een efficiënte manier te verbeteren, moeten we uitgaan van een correcte analyse van de uitdagingen. Vele probleemanalyses blijven steken in een eenzijdige benadering: ofwel focust men op gender, ofwel op etniciteit. Ook de gehanteerde oplossingsstrategieën schieten daarom hun doel vaak voorbij.

Gender en etniciteit

In alles wat we doen en laten, gaat *ella* uit van het samen denken van gender en etniciteit. Vrouwen uit etnische minderheden zijn niet alleen vrouw. Evenmin kan hun identiteit worden herleid tot het lidmaatschap van een welbepaalde etnische groep. Vrouwen uit etnische minderheden behoren gelijktijdig tot beide. Deze twee identiteitsaspecten zijn cruciaal en van evenwaardig belang. Ze kunnen onmogelijk los van elkaar worden gedacht. *ella* vertrekt van intersectioneel denken en verdiept zich daarbij vooral in het kruispunt tussen gender en etniciteit.

Gender is een maatschappelijk ordeningsprincipe dat betekenis geeft aan de biologische sekseverschillen. Via opvoeding, onderwijs, media.. construeert gender beelden van mannelijkheid en vrouwelijkheid en regelt het de toegang tot verschillende rollen, identiteiten, status en materiële hulpbronnen. Op die manier vormt gender geslachtsverschillen om tot maatschappelijke ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Seksisme velst een waardeoordeel op grond van iemands sekse en geeft op die manier aanleiding tot discriminatie en/of uitsluiting.

Etniciteit is een vergelijkbaar ordeningsprincipe. Je kan het niet herleiden tot louter objectieve verschillen in ras, huidskleur of cultuur. Sinds de jaren vijftig zijn de Italianen en Spanjaarden uit onze contreien een flink stuk 'witter' geworden, terwijl moslims na 9/11 heel wat 'zwarter' werden. Ondanks hun blanke huidskleur, worden Oekraïners vandaag duidelijk gezien als 'gekleurd', terwijl een zwart adoptiekindje behoorlijk 'wit' kan worden. Etniciteit is dynamisch en fluctueert naargelang de historische periode en maatschappelijke context. Etniciteit is dus een sociale constructie van de 'ander' via opvoeding, beeldvorming, media, onderwijs enzovoorts. Het gaat om de persoonlijke, sociale en symbolische betekenissen die worden gegeven aan de etnische verschillen tussen mensen. Net als bij gender staat deze constructie in het teken van machtsverhoudingen en regelt ze de toegang tot maatschappelijke hulpbronnen en posities. De voorstelling van de andere als onbeschaafd en onderontwikkeld maakt dat die gemakkelijker op een zijspoor kan worden gezet.

De termen allochtoon- autochtoon bestempelen sommige groepen als erbij horend terwijl andere op grond van hun ras, etniciteit of cultuur als vreemd en anders worden geïdealiseerd. In dezelfde polariserende beweging wordt een autochtone zelf gecreëerd. Dat is geciviliseerd, modern, rationeel,

geëmancipeerd, vrouwvriendelijk, homovriendelijk en seculier. Het hedendaagse racisme legitimeert machtsongelijkheid niet langer op basis van 'objectief' raciaal verschil maar wel op basis van 'objectieve' cultuurverschillen. Niet de superioriteit van het blanke ras, maar wel de achterlijkheid van de niet-westerse culturen en religies, moeten de geldende machtsverhoudingen legitimeren en verklaren. De vermeende clash of civilisations herleidt culturen tot homogene, onveranderlijke, objectieve en alles-determinerende entiteiten. De cultuurelementen die aan de dominante groep worden gekoppeld, worden bewust of onbewust tot norm verheven.

Het kruispunt tussen gender en etniciteit

Gender en etniciteit zijn beide hiërarchiserende zwart-wit constructies die leiden tot maatschappelijke ongelijkheid en uitsluiting. Meisjes en vrouwen uit etnische minderheden krijgen te maken met meervoudige discriminaties: zowel met structureel racisme als met seksisme. Bovendien zijn gender en etniciteit niet alleen gelijktijdig aan het werk, ze werken ook op elkaar in. Elke vorm van seksisme is immers verstrengeld met etniciteitsverhoudingen. Net als elke vorm van racisme eigenlijk gegenderd is. Racisme tegen mannen van een welbepaalde groep uit zich op een andere manier dan racisme tegen vrouwen van diezelfde groep. Vaak worden 'allochtone' vrouwen afgeschilderd als de onmondige slachtoffers van hun onderdrukkende barbaarse (moslim-)mannen en vaders. Of zwarte vrouwen worden gereduceerd tot exotische lustobjecten of stoeipoezen. Het genderstereotype beeld dat de dominante witte samenleving heeft van vrouwen, verschilt dus naargelang de etnische groep waartoe ze behoren. Gender en etniciteit zijn geen losstaande systemen die onafhankelijk van elkaar aan het werk zijn.

Zelfs met een succesvol gelijke kansenbeleid voor vrouwen in combinatie met een doorgedreven gelijke kansenbeleid voor etnische minderheden, zullen vrouwen uit etnische minderheden nog steeds belemmeringen en achterstelling ondervinden. *ella* richt daarom de ogen op de blinde vlek van de kruising tussen gender en etniciteit en wil het beleid gevoelig maken voor de interactie tussen beide.

Emancipatie

Gezien de meervoudige discriminaties die meisjes en vrouwen uit etnische minderheden te beurt vallen, mag men in hun emancipatieproces gender en etniciteit evenmin loskoppelen van elkaar. Emancipatie moet zich hier gelijktijdig op beide fronten afspelen. Een of/of aanpak leidt er immers toe dat steeds opnieuw bestaande machtsposities worden genormaliseerd. Het dwingt vrouwen uit etnische minderheden bovendien te kiezen welk aspect van hun identiteit zij belangrijker achten, hun vrouw zijn of de etnische origine. Het kruispuntdenken propageert daarentegen het en/en perspectief: gender, etniciteit en andere ordeningsprincipes zijn allemaal tegelijkertijd werkzaam en komen samen tot stand. Vrouwen uit etnische minderheden weigeren de keuze tussen loyaliteit aan de vrouwenzaak en solidariteit met de eigen gemeenschap. Emancipatie mag voor vrouwen uit etnische minderheden niet ten koste gaan van de volledige etnische groep maar moet deze ten goede komen. De emancipatie van etnische minderheden kan onmogelijk slagen zonder de nodige aandacht voor de emancipatie van de meisjes en vrouwen en omgekeerd. Naast een individueel proces zien we emancipatie ook vooral gezien als een collectieve strijd en een gemeenschapskwestie.

Emancipatie heeft voor *ella* bijgevolg een intern aspect en een extern. Met intern doelen we op de emancipatie van de meisjes en vrouwen binnen de eigen gemeenschap. Extern gaat het om participatie en het opnemen van een rol in de verschillende domeinen van het openbare leven. Om een volwaardige en evenredige participatie in de samenleving te bereiken, is er nood aan een gecombineerd proces van emancipatie als lid van een minderheidsgroep en van emancipatie als lid van de vrouwelijke sekse.

Emancipatie betekent voor *ella* bevrijding van alle discriminatiemechanismen, zowel de expliciete als de impliciete, zowel de interpersoonlijke als de structurele. Daartoe werken we op verschillende fronten: op het niveau van de rechtstreeks betrokkenen, de meisjes en de vrouwen, maar ook op het niveau van de etnische gemeenschappen zelf en tenslotte ook naar de bredere samenleving.

Empowerment

In de eerste plaats maken we daarom werk van het empoweren van de meisjes en vrouwen uit etnische minderheden. We willen hen in staat stellen om zelf in te grijpen op de werkelijkheid zodat ze vat krijgen op hun eigen leefwereld en positie, eerder dan deze te ondergaan. Empowerment maakt meisjes en vrouwen uit etnische minderheden minder lijdend voorwerp en meer actief onderwerp. Zo worden ze actor en nemen ze de regie over hun eigen levensproject. Empowerment is een strategie om de ongelijke (machts)positie van allochtone meisjes en vrouwen te veranderen. Ze streeft naar gelijkwaardigheid en gelijke behandeling, maar ook naar zeggenschap over de richting van de sociale processen en de inrichting van de maatschappij. Empowerment vertrekt vanuit de positieve krachten en wil die activeren en bevorderen. Het beeld dat de dominante groep van de ander schetst is echter bijzonder negatief. Eens het etiket allochtoon bijvoorbeeld aan je kleeft, wordt het bijna onmogelijk om nog op een positieve manier je eigen identiteit vorm te geven. Het label allochtoon laat geen enkele ruimte voor een meervoudige of veranderlijke identiteit: je bent ofwel allochtoon, ofwel autochtoon terwijl je je in de praktijk misschien én Belg, én Marokkaan én Berber, én vrouw en... voelt. *Ella* wil ruimte creëren voor meervoudige identiteiten en zelfontplooiing waarbij ook kracht kan worden geput uit de eigen culturele achtergrond. Emancipatie kan niet betekenen dat de minderheidsgroep wordt gedwongen zich te assimileren en aan te passen aan de dominante partij die zichzelf tot norm verheft.

Empowerend werken doet *ella* niet enkel op individueel niveau, maar ook op groepsniveau. Een categoriale zelforganisatie zoals een meisjes- en vrouwenwerking kan in vele gevallen de noodzakelijke veilige context bieden waarbinnen ze tijd en ruimte kunnen maken voor zichzelf. Dit groepsproces kan de individuele ontplooiing en emancipatie versterken en de stap naar externe participatie in de bredere samenleving vergemakkelijken.

Er is geen eenduidig emancipatiemodel dat we alle meisjes en vrouwen willen opdringen. *Ella* verzet zich tegen elke vorm van paternalisme, ongeacht van wie het uitgaat: van mannen, van de witte samenleving of van (witte) vrouwen. Wel willen we meisjes en vrouwen uit etnische minderheden inzicht geven in de diverse wegen en mogelijkheden die deze samenleving biedt op individuele en

groepsontplooiing. Door hun ondergeschikte positie in de machtssystemen gender en etniciteit zijn de rollen en keuzemogelijkheden waartoe ze toegang krijgen immers vaak beperkt. Ella wil elk meisjes en elke vrouw de ruimte bieden om haar eigen beslissingen te maken en haar eigen emancipatietraject uit te tekenen. Om die reden binden we de strijd aan tegen elke inperking van deze individuele keuzevrijheid, ook de subtiele vormen van sociale druk en groepsnormen.

Intern debat

Wanneer het echter gaat over 'taboethema's' of tradities die de individuele empowerment vaak belemmeren of bemoeilijken, zijn het individuele en collectieve of gemeenschapsniveau onlosmakelijk verbonden. In je eentje kan je bepaalde taboes moeilijk doorbreken, zolang daarvoor geen draagvlak is binnen de gemeenschap. Ella wil daarom het interne debat over gevoelige genderkwesties binnen de betrokken gemeenschappen voeden. Zo werken we aan een draagvlak en ruimte voor uiteenlopende meningen en uiteenlopende oplossingen. Andermaal schuiven we niet één model naar voor, maar stimuleren we iedereen (ook de mannen) om zelfstandig te denken, zelfbewust te zijn en kritisch om te gaan met bepaalde gangbare meningen/overtuigingen de eigen gemeenschap. Emancipatie betekent bijgevolg dat ella zich niet alleen richt naar de meisjes en vrouwen, maar ook naar de jongens en mannen uit de betrokken etnische gemeenschappen. Ook bij mannen is een mentaliteitswijziging nodig om stereotype genderverwachtingen en patronen te doorbreken. Overigens kunnen ook mannen en jongens vastgeroest zitten in genderrollen die hun vrije keuze beperken.

Want niet alleen meisjes en vrouwen uit etnische minderheden staan ergens op een kruispunt tussen gender en etniciteit, ook de mannen staan op kruising. Elk individu is gesitueerd op de kruising van verschillende machtsassen: van gender en etniciteit, maar ook van klasse, seksualiteit, nationaliteit, leeftijd... Het is echter kenmerkend voor mensen die op een machtsas een dominante positie innemen, dat ze die niet (hoeven te) benoemen. De dominante partij heeft de luxe om zichzelf voor te kunnen stellen als de lege, neutrale, ahistorische categorie. Als ongemarkeerde pool van de machtsas stellen zij immers de norm. Slechts wat van de norm afwijkt, moet worden genoemd. Zo bestaan er bijvoorbeeld wel vrouwenorganisaties, maar geen mannenorganisaties. Hoewel de meeste organisaties door mannen worden gedomineerd, zal geen enkele daarvan zich spontaan omschrijven als een mannenorganisatie. Zolang jongens en mannen zich niet bewust zijn van de dominante positie waarin ze zitten, houden ze het normativiteitsdenken en de bestaande machtsverhoudingen en rolpatronen in stand. Vrouwenemancipatie kan maar slagen als ook de mannen en jongens mee emanciperen, en zelfs de samenleving als geheel.